

PODDUKLIANSKY

KNIHOVNÍK

Ročník 15 číslo 2

2024

Časopis Poddukľianskej knižnice vo Svidníku

Dovolenka s knihou

OBSAH

Knižnica pre všetkých	1
Kniha Jara Slávika Talent	10
Michaela Ella Hajduková na besede v knižnici	11
Jesť zdravo sa dá chutne a hravo Wagnerová	12
Regionálne osobnosti – Ivan Vanat	13
Z pera našich čitateľov	17
Knižné novinky 2024	19
Knihovnícke všeličo	21
Pranostiky a povery	23
Výrazy, ktoré preklenuli tisícročia	25
Keď miluješ knihy...	26
Logická hra	27

Knižnica pre všetkých

Z aktivít našej knižnice

Piataci zo **ZŠ v Nižnom Mirošove** navštívili **17. apríla 2024** v dopoludňajších hodinách

našu knižnicu, kde sme pre nich pripravili celý rad zaujímavých podujatí. Najprv sa dozvedeli niečo o knižnici, ako funguje, aké je jej poslanie, ako sa orientovať v jej bohatom knižničnom fonde, navštívili oddelenie bibliografie a regionálnej literatúry, vypočuli si a pozreli prezentáciu o známom slovenskom zberateľovi ľudovej slovesnosti Pavlovi Dobšinskom. Záver podujatia sa niesol v duchu ich zručností. Svoju zručnosť si vyskúšali tak, že si domov odniesli vlastnoručne vyrobenú kvetinku pre svojich najbližších. Dúfame, že návštevou knižnice si deti

vytvoria pozitívny vzťah ku knihám a čítaniu.

oo

V knihe **Z poľovníckej kapsy** slovenský spisovateľ **Rudo Móric** ukazuje, že príroda je nielen nádherná, ale aj krutá. A to spôsobom, ktorý nezarmúti detskú dušičku. Horár ujo Bohdan, človek srdečný, dobre pozná prírodu, život zvierat. Za pochôdzky horou so svojim spoločníkom vždy si spomenie, čo v hore zažil s lesnou zverou. Vtedy siahne do kapsy svojich poľovníckych skúseností a živo, farbisto i výstižne vyrozpráva príhody o líške mudráčke, o lesnom sedmospáčovi, o prefíkanej vrane a iných obyvateľoch lesov a polí, dozvieme sa niečo zaujímavé o drobných i veľkých, známych i vzácných obyvateľoch húštin a rúbanísk. V knihe je utešene opísaná krása prírody, slovenských hôr, z jeho knihy zacítíme vôňu lesa, spoznáme lúčinku, ktorá sa v každom dennom čase ozýva inými zvukmi a dozvieme sa veľa zaujímavostí o lesných tvoroch. Či si deti pozorne prečítali túto zaujímavú a poučnú knihu sme sa dozvedeli v knižnici **18. 4. 2024**, kedy sa konala pre žiakov 4. roč. ZŠ Ul. 8. mája súťaž o tejto knihe.

oo

Svet okolo nás akosi zrýchlil, riešime množstvo problémov a na poéziu sa pozeráme ako na čosi, čo je síce krásne, no nie vždy si na ňu nájdeme čas. No básne nie sú len dekoratívnym prvkom národa. Základný kameň všetkého – slovo, dokážu pretaviť do jeho duše, odkryť jeho podstatu, temperament i cit. A tak každý národ potrebuje svojich básnikov, vďaka ktorým sa ich verše dokážu dotknúť srdca každého z nás. Jedným z takýchto básnikov v Srbsku je básnik, výtvarný kritik, esejista a prozaik **Dragan Jovanović**

Výtvarná činnosť rozvíja osobnosť človeka, jeho fantáziu, vnímanie, cítenie, intuíciu, obrazotvornosť, ale aj analytické myslenie. Táto činnosť predstavuje zároveň poznávanie umenia a chápanie jeho zmyslu. Je to tvorivý proces, má schopnosť vyjadrovaciu, interpretačnú, výchovnú i vzdelávaciu. Rôznymi výtvarnými technikami môžeme vyjadriť svoje predstavy, postoje, pocity, sebavyjadrovanie, a to sa podarilo aj súťažiacim žiakom 1. a 2. stupňa ZŠ okresu Svidník a Stropkov, ktorí sa zapojili do výtvarnej súťaže **Kde bolo, tam bolo...**, ktorú vyhlásila Podduklianska knižnica 1.12.2023. Do súťaže sa zapojilo 9 základných škôl s počtom 66 výkresových prác a 15 priestorových prác. Odborná porota, ktorej predsedníčkou bola Mgr. Viera Guzlejová a jej členovia Mgr. Ján Halčík a Nadežda Mičáková, vybrali v jednotlivých kategóriách víťazné práce. Zo všetkých prác bola inštalovaná výstava, ktorá bola sprístupnená v knižnici do 15.5.2024.

Ďakujeme všetkým žiakom, ktorí sa do súťaže zapojili, pedagógom, koordinátorkám ŠKD a rodičom, ktorí deti podporovali v ich tvorivosti. Slávnostné vyhodnotenie súťaže bolo **2.5.2024 o 9.30 hod.** v priestoroch Podduklianskej knižnice, kde víťazi boli odmenení vecnými cenami.

VÝHERCOVIA PODĽA SÚŤAŽNÝCH KATEGÓRIÍ

PRIESTOROVÉ PRÁCE

1. KATEGÓRIA

1. miesto Tri prasiatka, ZŠ Ladomirová, 2. roč.
 2. miesto Vodník, ZŠ Ladomirová, 3.- 4. roč.
 2. miesto O vodníkovi ŠKD Vyš. Orlík, kolektív ŠKD
 3. miesto Dobré vidíme srdcom, ZŠ Chotča, Lucas Levický
- Cena poroty: Krtkova dedina, ZŠ Karpatská, Adela Ovšaníková

2. KATEGÓRIA

1. miesto Na vlásku, ZŠ Karpatská, Lívia Sluková
1. miesto Malý princ, ZŠ 8. mája, Nikoletta Popiková, Jana Dovičáková
2. miesto Líška – Malý princ, ZŠ 8. mája, Glória Balinová, Ema Malačinová
2. miesto Pinocchio, ZŠ 8. mája, Tomotej Tesľuk, Samuel Halaj, Dávid Maliňak
2. miesto Shrek, ZŠ 8. mája, Tereza Popovcová, Dominik Greško, Nikolas Karandušovský
3. miesto Pat a Mat, ZŠ 8. mája, Alex Jancura, Timotej Semanišin
3. miesto Spongebob, ZŠ 8. mája Dominik Džurban, Lukáš Demeter, Mário Haluška, Róbert Džurban
3. miesto Denník odvážneho bojka, ZŠ 8. mája, Andrej Kimák

VÝKRESY

1. KATEGÓRIA

1. miesto Popolvár, ZŠ Ladomirová, Damián Sivák
 1. miesto Červená čiapočka, ZŠ Spojená škola, kolektív ŠKD
 2. miesto Janko a Marienka, ZŠ A. Pavloviča, Alena Rusinková
 2. miesto Neskrotná, ZŠ Vyš. Mirošov, Stanislava Šiváková
 2. miesto Rozprávky o zvieratkách, ZŠ Vyš. Orlík, Natália Loľová
 3. miesto Malá Ema, ZŠ A. Pavloviča, Ema Belovežčíková
 3. miesto Tri prasiatka, ZŠ Ladomirová, Nela Cinová
 3. miesto Pipi dlhá pančucha – Loď, ZŠ 8. mája, Adela Rudyová
- Cena poroty: Abeceda dobrá , ZŠ 8. mája, Laura Raganová

2. KATEGÓRIA

- 1. miesto Voldemort, ZŠ 8. mája, Kristína Dzvinčuková
 - 1. miesto Anna a Elza ZŠ Niž. Mirošov, Damián Žolták
 - 2. miesto Malý princ, ZŠ 8. mája, Šimon Rudý
 - 2. miesto O guliverovi, ZŠ Niž. Mirošov, Dalibor Kováč
 - 3. miesto Perníková chalúpka, ZŠ Niž. Mirošov, Daniela Ferencová
 - 3. miesto Škola dobrá a zlá, ZŠ 8. mája, Barbora Džurbanová
 - 3. miesto Víla Cililing ZŠ 8. mája, Júlia Palková
- Cena poroty Veselí Trolovia, ZŠ Karpatská, Vanesa Malačinová

História národa kráča ruka v ruke s budúcnosťou každého človeka a predstavuje stabilitu a perspektívu spoločnosti. Veď nenadarmo sa hovorí, že najlepšou učiteľkou ľudstva sú práve jeho dejiny. Nemali by sme teda zabúdať na korene, z ktorých sme vzišli, na veľké veci, ktoré naši predkovia urobili. Len vtedy, ak si budeme vážiť svoju históriu a národné hodnoty, môžeme potom naše bohatstvo ponúknuť i ostatným národom v európskom spoločenstve.

Podduklianska knižnica, v ktorej sa na besedách a iných podujatiach stretávajú osobnosti z rozličných oblastí spoločenského a kultúrneho života, hostila **7.5.2024** univerzitného profesora **Petra Švorca**, historika, publicistu a vydavateľa, ktorý predstavil svoju najnovšiu publikáciu *Krajinská hranica medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou (1919-1939)* a ktorého na pôde knižnice privítal riaditeľ Kamil Beňko. V knihe sa autor pokúša načrtnúť zložitosti procesu hľadania slovenského a rusínskeho etnického priestoru. Ide o náročnú úlohu, komplikovanú aj tým, že v uvedenom

období - a rovnako aj neskôr - sa obyvateľstvo označované ako Rusíni, Rusnáci, Malorusi, Karpatorusi začalo samo ešte len vysporadúvať so základnou otázkou každého národa či každej etnickej skupiny. Touto otázkou bola otázka etnickej príslušnosti. Autorova publikácia je vzácnym dobovým dokumentom k tejto problematike, na ktorej pracoval 30 rokov. Súčasťou tohto podujatia bola aj krátka spomienka, ktorú odprezentovala Lenka Kolečavová, venovaná **Jurajovi Lažovi**, senátorovi 1. Národného zhromaždenia novovzniknutej Československej republiky za Šarišskú župu a Podkarpatskú Rus, ktorý patril medzi popredné osobnosti, ktoré výrazne ovplyvnili kultúrno-spoločenský život Rusínov vo vtedajšom Vyšnom a Nižnom Svidníku i vo svidníckom regióne, ale aj na severovýchodnom Slovensku v prvých desaťročiach 20. storočia. V tomto roku si pripomíname 95. výročie jeho úmrtia a 10. výročie odhalenia pamätnej tabule a udelenia čestného občianstva mesta Svidník „in memoriam“. Vzácnym hosťom na podujatí bol pravnuke Jurka Laža, Michal Lažo s manželkou, ktorý sa krátko prihovoril prítomným.

Do programu 12. ročníka **Rusínskeho festivalu**, ktorý sa konal v dňoch 20.5.-26.5.2024, sa zapojila aj Podduklianska knižnica, kde sa **22.5.2024** konala prednáška a beseda o rusínskom jazyku a vyučovaní rusínskeho jazyka na školách, o ktorú sa postaral Ústav rusínskeho jazyka a kultúry Prešovskej univerzity a pozvaní hostia.

V stredu a vo štvrtok, t.j. **29.5. a 30.5.2024** sa v Podduklianskej knižnici vo Svidníku

uskutočnilo regionálne kolo 23. ročníka súťaže v prednese rusínskej poézie, prózy, malých

scénických foriem, vlastnej tvorby, ľudového rozprávania a duchovného prednesu pod názvom **Duchnovičov Prešov**, ktorú organizuje Rusínska obroda na Slovensku. Tejto súťaže sa zúčastnili žiaci od materských škôl až po stredné školy. Víťazi v jednotlivých kategóriách postúpili na celoslovenské kolo, ktoré sa uskutočnilo 10. júna 2024 v Divadle Alexandra Duchnoviča v Prešove. Srdečne blahoželáme.

oo

Vyhodnotenie literárnej súťaže **Pavlovičov literárny Svidník 2024**

Podduklianska knižnica vyhlásila v januári 2024 literárnu súťaž vo vlastnej tvorbe pre deti, mládež a dospelých pod názvom Pavlovičov literárny Svidník. Tohto roku sa do súťaže zapojilo 17 súťažiacich s 27 literárnymi prácami v poézii a próze. Hodnotili sa iba práce v kategórii próza mladší školský vek a poézia starší školský vek. Práce v ostatných kategóriách sa nehodnotili, z nedostatku literárnych prác v týchto kategóriách. Práce hodnotila porota v zložení Mgr. Július Paňko, Svidník a Mgr. Anna Lažová, Svidník. Mená víťazov a ich umiestnenie v jednotlivých kategóriách súťaže Pavlovičov literárny Svidník:

POÉZIA STARŠÍ ŠKOLSKÝ VEK

- 1. miesto Tamara REŠETÁROVÁ, ZŠ Ul. Karpatská
(Krvou olemovaná scenéria krutosti)
- 2. miesto Peter DRIMÁK, ZŠ A. Pavloviča, Svidník
(Endorfín)
- 3. miesto Ema KOSTILNÍKOVÁ, ZŠ Ul. 8. mája, Svidník
(Rok na dedine)

PRÓZA MLADŠÍ ŠKOLSKÝ VEK

- 1. miesto Alžbeta Beáta FILOVÁ, Spojená škola, Giraltoyce
(Včela Ela)
- 2. miesto Sandra MAČOVÁ, Spojená škola, Giraltoyce
(Ty ho ešte stále máš?)
- 3. miesto Miriam KMECOVÁ, Spojená škola, Giraltoyce
(Tajný sen)

oo

26.6.2024 sa konala v Podduklianskej knižnici pracovná porada regionálnych knižníc Prešovského samosprávneho kraja a knižníc Košického samosprávneho kraja používajúcich KIS DAWINCI. Na porade sa zúčastnili bibliografky spomenutých samospráv.

Podduklianska knižnica má za sebou 71 úspešných rokov svojej činnosti. Denne ju navštívi množstvo čitateľov a návštevníkov rôznych vekových kategórií, a to nielen kvôli knihám, ktoré si vypožičajú, ale aj kvôli rôznym podujatiam, ktoré knižnica uskutočňuje pre svojich priaznivcov. Jedným z takýchto podujatí bola autorská beseda so známym slovenským hudobným producentom, scenáristom a porotcom známej talentovej súťaže Česko Slovensko má talent, **Jarom Slávikom** **24.4.2024**, s ktorým sme strávili príjemné popoludnie v knižnici na besede o jeho knihe Talent, v ktorej prináša zaujímavý pohľad za oponu diania vo svete zábavného priemyslu. Jeho kniha je atraktívnou mozaikou troch pohľadov, ktoré odhaľujú rôzne aspekty zákulisia tohto zábavného a kreatívneho prostredia. Prvý pohľad nám predstaví, aký je zábavný priemysel a aké astronomické sumy sa v ňom každoročne pohybujú, zatiaľ čo druhý pohľad ponorí divákov do desiatich rokov populárnej televíznej relácie a tretí pohľad je v podobe denníka z nakrúcania 11. série Česko Slovensko má talent, ktorá podľa autora takmer nevznikla. Sám autor povedal: „Túto knihu môžete čítať ako

denník, ako zážitky z nakrúcania, ako históriu jednej zábavnej relácie, pripomenutie si ľudí a situácií." Presvedčili sme sa, že Jaro Slávik je nielen výborný rečník, je sčítaný a múdry, disponuje inteligentným humorom, svojím príbehom, skúsenosťami a perspektívou

vie povzbudiť poslucháčov, poskytnúť im nový pohľad na veci a motivovať ich k dosiahnutiu svojich cieľov. Pán Slávik okrem písania scenárov, účinkuje v stand-up comedy, moderuje vlastnú spoločenskú satirickú reláciu, hľadá talenty, organizuje koncerty, produkuje hudobné i televízne projekty a pravidelne prednáša. Vyše desať rokov pracoval v zahraničí na seniorských pozíciách koncernov EMI, Virgin a Warner. Spolupracoval s Madonnou, Shaggym, Chuckom Norrisom, Jeanom-Claude Van Dammom, Pamelou Anderson a ďalšími známymi umelcami. Na druhej autorskej besede 25.4.2024 sa stretol a porozprával so študentmi Gymnázia DH vo Svidníku a študentmi Školy umeleckého priemyslu Svidník. Tí, ktorí sa s naším zaujímavým hosťom stretli, určite neľutovali. Odpovedal na všetky otázky, nikomu neodmietol spoločnú fotku a autogram. Podujatie moderoval Kamil Beňko, riaditeľ knižnice, ktorý sa na záver srdečne poďakoval autorovi knihy, diskutujúcim a všetkým prítomným.

Podujatie sa konalo v rámci projektu Literárno-hudobné stretnutia v knižnici, ktoré z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Za poskytnutie dotácie ďakujeme FONDU NA PODPORU UMENIA.

Naším milým hosťom v Podduklianskej knižnici bola **13. mája 2024 Michaela Ella Hajduková**, slovenská spisovateľka, autorka historických, tajomných a nadprirodzených románov, ktoré sú popretkávané láskou a vášňou. Ako povedala sama autorka, nepíše iba jeden žáner, ale jej príbehy sú charakteristické tým, že sa odohrávajú v súčasnosti, zároveň sčasti v minulosti a tiež vo svete medzi nebom a zemou, lákajú ju tajomstvá na hranici života a smrti. Do svojich kníh vplieťa spomienky na minulé životy, sny a predstavy o minulosti, staré rodinné traumy a kliatby, ťarchy, ktoré si nesieme do ďalších životov. Časť jej tvorby sa venuje problematike vojnových a povojnových čias hitlerovského Nemecka. Spracúva aj témy okolo historických osobností ako Ľudovít Štúr, Adela Ostrolúcka, či Vlad III. Dracula. Je autorkou 21 úspešných kníh, ako napr.: Tajomstvo tvojho rodu, Zákon krvi, Tanečnica, Germánka, Sudička zo severu a iné. V jeseni by jej mala vyjsť ďalšia kniha. Michaela Ella Hajduková sa narodila v Gelnici, vyrastala

v Margecanoch. Po štúdiu na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity začala pracovať v novinách Košický večer ako redaktorka spravodajstva a publicistiky. Momentálne už niekoľko rokov pracuje v Knižnici pre mládež mesta Košíc. Písaniu sa venuje už od základnej školy, no vždy to bolo iba do šuplíka. Aj keď nemala ambíciu stať sa spisovateľkou, no život to zariadil tak, že sa ňou nakoniec stala. Na besede autorka literárnych začiatkoch, a inšpiráciu pre svoje romány, ako sa dostala k písaniu, ktorá jej najbližšia, či má nejaký vzor medzi spisovateľmi, ktorý žáner jej sedí najviac, aké knihy rada číta a ďalšie zaujímavosti zo svojho života a literárnej tvorby. Autorka svoje príbehy rozvíja logicky a s citom, informácie dávkuje postupne a mnohé udalosti a fakty si overuje. História ju fascinuje a inšpiruje ju k písaniu ďalších príbehov. Jej prvou vydanou knihou bola kniha Všetky moje tváre, ktorá vyšla vo vydavateľstve Ikar v roku 2012. Presvedčili sme sa, že Michaela Ella Hajduková vie nielen pútavo a zaujímavo písať, ale je aj vynikajúcou rozprávačkou, ktorú by sme mohli hodiny počúvať. Spisovateľke prajeme veľa tvorivých síl a nápadov a už teraz sa tešíme na ďalšie stretnutia s ňou. Podujatie sa uskutočnilo v rámci projektu knižnice pod názvom Literárno-hudobné stretnutia v knižnici, ktoré z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia, ktorý je hlavný partner tohto projektu.

Nadežda Mičáková

Zdravý životný štýl je faktor, ktorý najviac ovplyvňuje naše zdravie. Je to súhrn toho, ako človek žije. Základom zdravej výživy je predovšetkým jej pestrosť a rozmanitosť. Je prevenciou rôznych problémov s tráviacim systémom. Ide predovšetkým o primeranú

pohybovú aktivitu, dostatok spánku, optimizmus, dobrú náladu, radosť zo života a vyhýbanie sa pôsobeniu škodlivých a rizikových faktorov. Tejto problematike sa aktívne venuje aj Košičanka **Lucia Wagnerová**, výživová poradkyňa a autorka najnavštevovanejších stránok so zdravými receptami Fitrecepty.sk, milovníčka zdravého životného štýlu a dobrého jedla, ktorá zavítala medzi svojich priaznivcov do knižnice **11. júna 2024** v poobedňajších hodinách.

spočiatku hobby, životnému štýlu sa experimentuje

zdravšej podoby, že zdravý

jedálniček by mal obsahovať rôznorodú paletu potravín, hlavne čerstvé ovocie, zeleninu, celozrnné produkty, bielkoviny, ale aj zdravé tuky, a hlavne by sme nemali zabúdať na dostatočný príjem tekutín. Vo svojich 21 rokoch vydala svoju prvú kuchársku knihu Fit recepty a odvtedy má na konte 12 titulov, ktoré jej vyšli nielen na Slovensku, ale aj v Česku, dokonca jedna jej publikácia vyšla v Nemecku. Pri zostavovaní receptov jej kritériami je to, aby boli nutrične hodnotné, chutné a zároveň dostatočne jednoduché a aby nám dodali energiu namiesto toho, aby náš organizmus

zaťažovali a unavovali. Ona sama uprednostňuje jedlá s vyšším obsahom bielkovín a nižším obsahom sacharidov v porovnaní s klasickými jedlami. Pani Wagnerová nám porozprávala aj o tom, čo robí vo voľnom čase, či aj ona niekedy „zhreší“ pri stravovaní, kde čerpá námety na ďalšie a ďalšie recepty, kto jej zhotovuje fotografie

do kníh, ako vyzerá jej bežný deň, či organizuje

nejaké kurzy varenia a veľa iných zaujímavosti zo svojho života. Dozvedeli sme sa aj to, že jej knihy receptov oslovili už vyše 100 000 priaznivcov zdravého životného štýlu. Do ďalšej práce autorky prajeme veľa inšpirácie a nových nápadov pri zostavovaní jej ďalších kníh receptov a hlavne dostatok spokojných fanúšikov a priaznivcov zdravého stravovania. Podujatie sa uskutočnilo v rámci projektu knižnice pod názvom Literárno-hudobné stretnutia v knižnici, ktoré z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia, ktorý je hlavný partner tohto projektu.

Podujatie sa uskutočnilo v rámci projektu knižnice pod názvom Literárno-hudobné stretnutia v knižnici, ktoré z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia, ktorý je hlavný partner tohto projektu.

Nadežda Mičáková

Regionálne osobnosti

Každý kraj, mesto, či obec má osobnosti, ktoré sa v historickom vývoji spoločnosti, ale aj v súčasnosti zaslúžili o rozvoj určitej oblasti spoločenského života a svojím menom sa preslávili nielen doma, ale aj za hranicami svojej vlasti. Hovoríme im REGIONÁLNE OSOBNOSTI. Poznať takéto osobnosti svojho regiónu patrí ku všeobecnej vzdelanosti a hrdosti každého občana. Je treba chrániť ich kultúrne a duchovné dedičstvo pre terajšie i budúce generácie ako nevyčerpatelnú studnicu vedomostí, kultúry, zručnosti a vzdelanosti nášho ľudu v kraji pod Duklou. A práve toto je cieľom uvedenej rubriky, v ktorej predstavujeme osobnosti z regiónu Svidník z rozličných oblastí spoločenského života.

IVAN VANAT
(1926 – 2015)

Najvýznamnejší historik „Prešovska“

V druhej polovici 20. storočia sa v našej krajine úspešne rozvíjal výskum dejín jednotlivých krajov a regiónov Slovenska ako z hľadiska ich vnútorného vývoja, tak aj z hľadiska širšieho historického diania. Významnou mierou do tohto výskumu prispel aj historik PhDr. Ivan Vanat, Csc., ktorého život bol naplnený tvorivou prácou.

Vždy sa rád vracal do svojej rodnej dedinky Vyšná Pisaná. V jednom rozhovore pre periodikum *Družno vpered* (1986) uviedol: „Som rád, že sa vraciam do svojej rodnej dediny, známymi poľnými a lesnými cestičkami šliapem k prvému prameni, kde som sa prvýkrát napil lahodnej vody. detstvo a mladosť, akoby Ale neúnavný čas ide sa tvár dedín Makovice ustúpili novým, krásnym susedia žijú blahobytniešie, ich stredných a vysokých školách, materiálnej výroby a duchovnej keď vidím, ako sa Svidník a jeho okolie každým rokom rozrastá. Moju dušu však trápi ľahostajnosť niektorých mojich susedov k ich rodnej kultúre, ktorú po stáročia chránili a rozvíjali naši predkovia.“

Ivan sa narodil do roľníckej rodiny dňa 13. augusta 1926 v malej dedinke Vyšná Pisaná v okrese Svidník. Svoje detstvo prežil v malebnej karpatskej prírode, medzi dobrosrdečnými, čestnými, ťažko pracujúcimi ľuďmi, ktorí si na každodenný chlieb zarábali úmornou prácou mozoľnatých rúk v neúrodnom horskom teréne, kde sa spolu delili o radosť i smútok. Tu prvýkrát okúsil chuť čierneho chleba a spoznal jeho cenu. V jednom rozhovore si zaspomínal: „Nás, dedinských chlapcov a dievčatá, vychovávali práca a disciplína v rodine. Spoločne sme pásli husi a dobytok, spoločne sme študovali v dedinskej škole.“

Ľudovú osemročnú školu skončil vo vedľajšej obci Nižná Pisaná, keďže vo Vyšnej Pisanej vtedy škola nebola. S úctou spomínal hlavne na svojho prvého učiteľa Štefana Javorského – inovatívneho a citlivého učiteľa, ktorý vo svojich žiakoch zapálil túžbu po vedomostiach

tým, že ich naučil milovať prírodu, rodný jazyk, rodnú pieseň, vidieť a chápať to krásne a vštiepil im lásku k rodnej krajine a ľuďom na celý život. Neskôr sa pre Ivana stal práve jeho prvý učiteľ príkladom správneho učiteľa – rozsievачa múdrosti a láskavosti. Učiteľ Štefan si všimol túžbu malého školáka po vedomostiach a Ivanovým rodičom poradil, aby dali Ivanovi príležitosť pokračovať v štúdiu na meštianskej škole vo Svidníku, ktorú ukončil s vyznamenaním. Hoci učitelia ďalej radili Ivanovi pokračovať v štúdiách, tak neľahká situácia jeho rodičov v ťažkých vojnových rokoch mu nedovolila udržať si podmienky na štúdium a musel nastúpiť do práce, aby mohol zarábať a pomáhať rodičom. Myšlienka ďalšieho vzdelania ho však aj naďalej

prenasledovala, a tak v roku 1943 začína štúdium v Gréckokatolíckom učiteľskom ústave v Prešove s vyučovacím jazykom ruským. Čoskoro však jeho rodinu zasiahla tragédia a v januári 1944 po smrti Ivanovho otca ostala jeho matka aj so štyrmi malými deťmi na živobytie sama. Onedlho nato zažíva jeho rodina ďalšiu pohromu, ktorú spôsobili vojenské operácie a nútená evakuácia. S vypätím všetkých síl krátko študoval aj v Prahe. Po oslobodení regiónu pokračoval v štúdiu v učiteľskom seminári v Prešove a v roku 1947 ho úspešne ukončuje. Od septembra toho istého roku začal pôsobiť ako učiteľ v obci Malcov (okres Bardejov) v rokoch 1947 – 1948 a neskôr v obci Výrava (dnes okres Medzilaborce) v rokoch 1948 – 1951. Od roku 1951 pracoval na oddelení školstva Krajského národného výboru v Prešove. V roku 1958 ukončil štúdium histórie a ukrajinskej filológie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Od tohto času až do odchodu na dôchodok (1990) pôsobil ako vedúci kabinetu histórie Výskumného ústavu pedagogiky v Prešove. Zároveň pracoval aj v iných inštitúciách. V rokoch 1969 – 1975 prednášal dejiny na Pedagogickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Prešove. V roku 1967 získal titul PhDr. a v roku 1969 mu bol udelený titul kandidát historických vied (CSc.) za dizertačnú prácu na tému *Ukrajinská otázka v Československu*. Stredobodom jeho vedeckého záujmu sa stali najnovšie dejiny Ukrajincov Slovenska. Na túto tému vydal množstvo monografií, zborníkov historických dokumentov a vedeckých štúdií.

Ivan Vanat vo svojich monografiách a odborných štúdiách postupuje v tradíciách československej historickej vedy a jej metodologických princípov, necháva stranou ideologické nátlaky a požiadavky, dôsledne sa pridrižiava historických pramenných materiálov, údajov a faktov, čo v politických orgánoch často vyvolávalo nevôľu. Nadovšetko si vážil historické fakty a vyzdvihoval hodnotu archívnych prameňov. Jeho bádateľské práce sa vyznačujú dôsledným výskumom archívov v Prahe, Bratislave, Prešove, Košiciach, Kyjeve, Lucku, Užhorode a iných. Každá jeho téza je posilnená archívnymi prameňmi.

Do povedomia našej kultúrnej verejnosti sa dostal už v 60. rokoch. Upozornil na seba ako zostavovateľ a spoluautor zborníka Múzea ukrajinskej kultúry *Šljach do voli* a autor desiatok vedeckých článkov o nových a najnovších dejinách juhokarpatských Ukrajincov, ktoré sa vyznačujú bohatou pramennou základňou, presvedčivosťou a schopnosťou

autora nahliadnuť pod povrch historických javov a procesov a identifikovať v nich hlavné trendy.

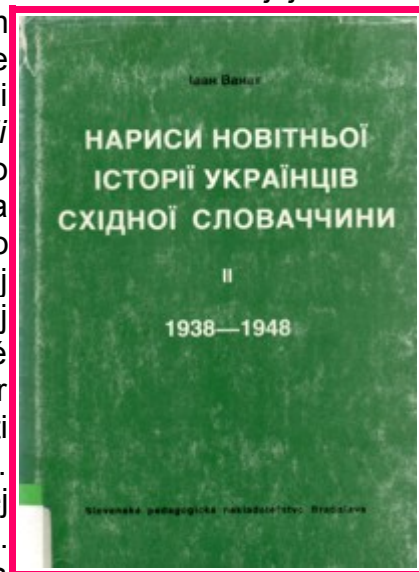
Medzi najvýznamnejšie knižné vydania Ivana Vanata patria dvojdielne *Narysy novitřoji istoriji ukrajinciv Schidnoji Slovaččyny*. Prvý diel sa zameriava na roky 1918 – 1938 a druhý diel na roky 1938 – 1948. Spomínaná publikácia bola prvým pokusom o vedecké štúdium politickej, sociálno-ekonomickej a kultúrnej situácie Rusínov-Ukrajincov v uvedenom

historickom období. Autor, ktorý dôkladne preštudoval širokú škálu archívnych a publikovaných časopisov, periodík a vedeckej literatúry, komplexne opísal situáciu Ukrajincov „Prjašivskej oblasti“ v skúmanom období, analyzoval politickú situáciu v regióne a jej dynamiku, poukázal na roľnícke hnutie v krajine v rokoch 1932 – 1935 či na úspechy v kultúrnovýchovej práci atď.

Niektoré svoje publikácie historik venoval problematike účasti Ukrajincov Zakarpatskej Ukrajiny a „Prešovska“ v 2. svetovej vojne. Patrí k nim predovšetkým vyššie spomínaný 474-stranový zborník *Šljach do voli*, ktorý v roku 1966 vyšiel ako druhý diel Vedeckého zborníka Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku. V roku 1996 v literárno-umeleckom a publicistickom prešovskom časopise *Duklja*, ktorý vydáva Spolok ukrajinských spisovateľov na Slovensku, uverejnil rozsiahlu štúdiu *Prešovský sobor 1950: jeho politický zámer*

a realizácia. Na základe nových archívnych materiálov v nej podal politiku komunistického režimu, ktorá bola zaujatá voči Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku a viedla k jej likvidácii v roku 1950. V snahe uľahčiť prístup k prameňom aj iným bádateľom vydal dve samostatné knižné publikácie pramenných materiálov. Ako samostatné knižné vydanie vyšli ním redigované *Materialy do istoriji Ukrajins'koji Narodnoji Rady Prjašivščyny*. V tom istom roku vyšla aj jeho monografia *Volynská akcia*. Podáva v nej príčiny, spôsoby a následky vystaňovania 12 000 Ukrajincov z východného Slovenska do Sovietskeho zväzu na územie západnej Ukrajiny na miesta Čechov presídlených odtiaľ do svojej prvotnej vlasti – Česka; ich problémy a adaptáciu na nové prostredie až po reoptáciu do rodného kraja. V prílohe autor uverejnil 33 dokumentov o optácii a reoptácii časti presídlencov, ako aj ich potomkov na Slovensku v 60. – 90. rokoch 20. storočia. V roku 2002 sa u nás, v Podduklianskej knižnici, uskutočnilo stretnutie s PhDr. Ivanom Vanatom, Csc. Išlo o stretnutie k vydaniu jeho vtedy novej knihy *Volynská akcija*. Ivan vtedy rozprával aj príbehy spojené s arm. gen. Ludvíkom Svobodom. Povedal: „Niekedy som sa v archívoch dostal k materiálom, ktoré by pri publikovaní mohli spôsobiť problémy. A L. Svoboda mi vtedy povedal: ‚To ešte nie je zrelé.‘“

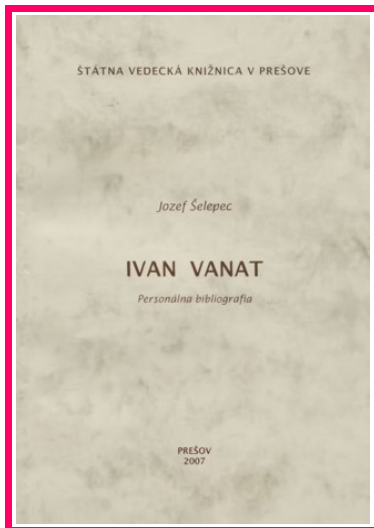

Z oblasti jazykovedy vydal vedecko-výskumnú prácu *Morfolohični osoblyvosti hovirok pidduklijans'kich sil svydnyc'koho okruhu*.

Ivan Vanat sa osvedčil ako skúsený pedagóg a metodik. Jeho pedagogická prax trvala 43 rokov. Za ten čas sa z obyčajného učiteľa vypracoval na vysokoškolského učiteľa. Vždy študoval novinky pedagogickej vedy a v praktickej práci využíval prvky pokročilých pedagogických skúseností. O svoju vášeň sa vždy podelil so svojimi mladými kolegami. Pripravil rozvojové metódy a odporúčania, ktoré boli užitočné pre mnohých pedagógov a prispeli k ich odbornému rastu. Ako pedagóg sa zaoberal aj otázkami sprístupnenia

vedeckých poznatkov a informácií žiakom v procese vyučovania dejín na školách. Získal si renomé medzi metodikmi vyučovania dejepisu a bol jeden z autorov celoslovenskej učebnice metodiky vyučovania dejepisu na stredných školách na Slovensku.

Pracoval v mnohých redakčných ústavoch, muzeálnych radách, vo výbore Východoslovenskej pobočky Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV a ako podpredseda vedecko-odborného aktívu Kultúrneho zväzu ukrajinských pracujúcich ČSSR, čo svedčí o autorovej rozsiahlej spoločensky organizovanej činnosti.

Publikoval na stránkach periodík, ako sú *Historický časopis*, *Nove žyttja*, *Družno vpered*, *Duklja* a v ďalších periodikách na Slovensku i v zahraničí. Je autorom aj mnohých ďalších vedecko-populárnych článkov, vedeckých prác, recenzií a štúdií z vedecko-výskumnej činnosti života Ukrajincov na Slovensku, z didaktiky dejepisu a metodických príručiek pre učiteľov. Jeho práce sú založené na širokej heuristickej základni a sú vedecky prínosné, spoločensky angažované a prístupné širokému okruhu obyvateľov. V roku 2007 vydala Štátna vedecká knižnica publikáciu *Ivan Vanat: Personálna bibliografia*, ktorú zostavil Jozef Šelepec.

Tento človek si získal uznanie ako u slovenských, tak aj u zahraničných odborníkov. Jeho práce sa spomínajú v slovenských a českých publikáciách aj v odbornej literatúre na Ukrajine a v Rusku. Tento rodák z malej dedinky Vyšná Pisaná rozhodne patrí k popredným osobnostiam nielen slovenskej historiografie, ale aj k významným osobnostiam nášho regiónu.

Stanislava Volčková

Použitá literatúra

Dujčák, Mikuláš – Lazoryk, Alexej: Ivanovi Vanatu – 60 / M. Dujčák, O. Lazoryk. - In: *Duklja*. - Roč. 34, č. 4 (1986), s. 65-66.

Kováč, Andrej: PhDr. Ivan Vanat, Csc., šesťdesiatročný / A. Kovač. - In: *Historický časopis*. - Roč. 34, č. 4 (1986), s. 640. - ISSN 0018-2575.

Kováč, Andrej: Rozmova z juviljarem / Andrij Kovač, Ivan Vanat. - In: *Družno vpered*. - Roč. 38, č. 8 (1986) s. 10-11.

Krajeznavčyj slovnyk rusyniv-ukrajinciv: Prjašivščyna. - Prjašiv : Sojuz rusyniv-ukrajinciv Slovac'koji Respubliky, 1999. - 496 s. - ISBN 80-85137-15-1.

Kudlová, Emília: *Poznávajme osobnosti nášho regiónu : Stepan Hostynjak, Július Paňko, Ivan Vanat : regionálna výberová bibliografia* / Emília Kudlová. - Svidník : Podduklianska knižnica, 2002. - 78 s. - ISBN 80-85147-33-5.

Maľcovská, Mária: Služytel' muzi KLIO / Marija Maľcov'ska, Ivan Vanat. - In: *Družno vpered*. - Roč. 36, č. 2 (1986), s.10-11.

Mušinka, Mikuláš: Zomrel najvýznamnejší historik Prešovska / M. Mušinka. - In: *Podduklianske novinky*. - Roč. 14, č. 33 (2015), s. 15. - ISSN 1337-6187.

Olašyn, Mykola: Včenyj i pedahoh: Do 75-riččja vid dnja narožennja Ivana Vanata / Mykola Olašyn. – In: *Kalendar „Prosvity“ na 2001 rik*. - Užhorod : Zakarpats'ke krajeve tovarystvo, 2001. -S. 151-152.

Práca historika nie je jednoduchá / -pa-. - In: *Podduklianske noviny*. - Roč. 3, č. 8 (2002), s. 5.

Šelepec, Jozef: *Ivan Vanat : personálna bibliografia* / Jozef Šelepec. - Prešov : Štátna vedecká knižnica, 2007. - 50 s. - ISBN 978-80-85734-71-3.

Z pera našich čitateľov

Napísali ste nám...

CESTA K ČITATEĽOVI

Tohtoročná beseda so spisovateľmi v Podduklianskej knižnici sa konala v rámci 70. Slávnosti rusínsko-ukrajinskej kultúry vo Svidníku (21.06. 2024). V úvode predseda Spolku ukrajinských spisovateľov na Slovensku Ivan Jackanin oboznámil prítomných, medzi ktorými boli aj pracovníci Ľvovského múzea ľudovej architektúry s jeho zástupcom Serhijom Cipyšinom, s novými knižnými vydaniaми. Pri príležitosti 300. výročia úmrtia ukrajinského filozofa, básnika, pedagóga Hryhorija Skovorodu vyšiel výber z jeho tvorby v slovenskom preklade Ivana Jackanina pod názvom *Drahý priateľ* (Bájky a miniatúry). V doslove I. Jackanin píše: „Filozofia Hryhora Skovorodu nás už viac ako tristo rokov naplňa múdrosťou. Filozof je aj dnes s nami. Bojuje o triumf rozumu“. V rokoch 1745 - 1750 Skovoroda sa zúčastnil expedície generála Fedora Vyšnevského, ktorá smerovala z Kyjeva až do uhorského Tokaja, odkiaľ mala priviesť víno pre potreby cárskeho dvora. Počas putovania na tejto dlhej ceste prešli cez Dukliansky priesmyk, Svidník, odkiaľ smerovali do Bardejova, Prešova, Košíc... až do cieľovej stanice Tokaj. Táto útlá knižočka mala pozitívny ohlas v slovenskej periodickej tlači.

Výber poviedok Františka Švantnera (1912–1950), jedného z najvýznamnejších predstaviteľov slovenského naturizmu, vynikajúceho majstra lyrizovanej prózy

s názvom *Dáma* vyšiel po ukrajinsky v užhorodskom vydavateľstve TIMPANI v preklade Ivana Jackanina. Najdôležitejšou témou v Švantnerovej tvorbe, virtuózne naplnenej mystikou, tajuplnosťou, bola otázka dobra a zla, a samozrejme, démonická krása prírody. To všetko fascinuje čitateľa. Dva jeho romány boli sfilmované: *Nevesta hôľ* (1971) a *Život bez konca* (1982). V spomínanom vydavateľstve okrem prekladu Ivanovi Jackaninovi vyšla aj jeho zbierka poviedok „Bilyj lehiť“ (Biely vánok). Za svoju tvorbu Ivanovi Jackaninovi bola Ľvovskou regionálnou organizáciou Zväzu spisovateľov Ukrajiny udelená literárna cena Iriny Vilde. Spolok ukrajinských spisovateľov na Slovensku vydal aj zbierku krátkej prózy Jozefa Šelepca, rodáka z Ladomírovej, s názvom „Opovídaňňa z pravoji doloni“ (Poviedky z pravej dlane) - reminiscencie na vlastné detstvo, zmysel dnešného života a pod.

Riaditeľ užhorodského vydavateľstva TIMPANI Jaroslav Fedyšin predstavil najnovšie kyjevské ale predovšetkým užhorodské knižné vydania. V Kyjeve uzrela svetlo sveta veľkolepá monografia „Augustyn Vološyn – budovateľ ukrajinskej štátnosti za Karpatmi“. Autori Stepan Vitňanskij, člen Národnej akadémie vied Ukrajiny a Mykola Veľeš, profesor Užhorodskej národnej univerzity približujú život a pôsobenie Augustyna Vološyna (1874 - 1945), prezidenta Podkarpatskej Ukrajiny, vynikajúceho kultúrneho, spoločensko-politického štátnika, ktorého meno je späté s národným obrozením Zakarpatských Ukrajincov, umučeného vo väzení v Sovietskom zväze. Ivan Seňko, docent Užhorodskej štátnej univerzity, folklorista, literárny vedec (zomrel vlani

vo veku 82 rokov) svoju poslednú knihu „Rid náš krasnyj“ venoval svojmu rodu. Je to vyčerpávajúca história jednej roľníckej rodiny Márie a Michala Seňkovych z dediny Kelečyna na Zakarpatsku v spomienkach potomkov siedmich generácií a to všetko v prelínaní s folklórom. Ďalším unikátnym vydaním uvedeného vydavateľstva je publikácia 84 ročného Petra Častu, publicistu žijúceho v USA, s nezvyčajným názvom „Čomu buty“. V názve je

použitá známa sentencia Čo sa má stať, sa stane. Okrem množstva zaujímavých vedeckých faktov autor sa zamýšľa nad podstatou bytia, problematickým ďalším osudom ľudskej civilizácie ako aj tým, čo čaká svet s agresívnou politikou, ktorej sme dnes svedkami. Aj napriek vojnovým pomerom, keď bolo zničených stovky knižníc a tisícky kníh, nové knižné vydania sa zjavujú na trhu a je o ne veľký záujem, pripomenul J. Fedyšin.

Riaditeľ SNM-MUK vo Svidníku Jaroslav Džoganik poinformoval prítomných o tohtoročnom literárnom ocenení Ceny Ivana Franka, ktorú udeľuje Literárny fond za najlepšie knižné dielo v ukrajinskom jazyku ako aj preklad zo slovenčiny do ukrajínčiny. Túto cenu získal Jozef Šelepec a za preklad Ivan Jackanin.

Na záver predseda Zväzu Rusínov-Ukrajincov SR Pavol Bohdan poďakoval riaditeľovi Podduklianskej knižnice Kamilovi Beňkovi za poskytovanie priestoru knižnice na literárne podujatia a odovzdal mu jubilejnú plaketu 70. rokov Slávnosti rusínsko-ukrajinskej kultúry vo Svidníku.

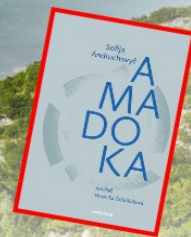
Nadežda Varcholová

Knižné novinky 2024

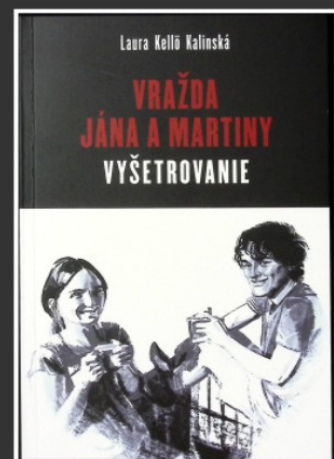
ANDRUCHOVYČ, Sofija : Amadoka. Z ukrajinského originálu preložila Veronika Goldňáková. - Bratislava : Artforum, 2024. - 754 s.

Rozsiahly román jednej z najvýznamnejších autoriek súčasnej ukrajinskej beletrie krúži okolo témy pamäti. Približuje sa k nej cez osudy veľkého množstva postáv a prostredníctvom konkrétnych príbehov vedie čitateľov 20-tym storočím až po súčasnosť. Pozornosť venuje aj neživým predmetom, ako sú štyri kufre rodinných spomienok, fotografie, misy na polievku, ktoré majú na dne jasne vyobrazeného drobného čierneho orla usadeného na svastike, a najmä hrubá knižka viazaná vo farebnom safiáne, kde sa píše o jazere Amadoka. A potom je tu ešte jedna otázka: môže niekedy zabudnutie prinášať útechu?

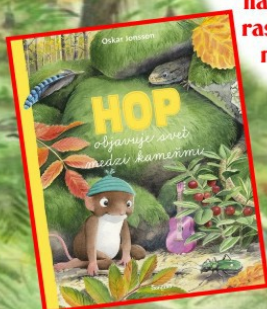
KELLŐ KALINSKÁ, Laura : Vražda Jána a Martiny - Vyšetovanie. - Bratislava, Ringier Slovakia Media 2024. - 239 s.

Kniha **VRAŽDA JÁNA A MARTINY – VYŠETROVANIE** vychádza na šieste výročie spomienky na novinára a archeologičku. Autorka Laura Kellő Kalinská sleduje kauzu od konca februára 2018, keď sa dostali na svetlo sveta oficiálne informácie o ich smrti. Odvtedy absolvovala stovky stretnutí, rozhovorov a konzultácií a našťudovala tisícky strán dostupných dokumentov. Výsledkom je kniha, ktorá prináša zhrnutie všetkých faktov na jednom mieste, vyracia špekulácie a vysvetľuje verejnosti, prečo pred súdom napokon skončili, respektíve boli medzičasom právoplatne odsúdení konkrétni obžalovaní.

JONSSON, Oskar : Hop objavuje svet medzi kameňmi. Zo švédskeho originálu preložil Miroslav Zumrík. - Bratislava : Ikar - Stonožka, 2024. - nestr.

Spoznajte prírodu a silu priateľstva so zvedavým piskorom Hopom. Hop je zvedavý malý piskor, ktorý má rád prírodu a skúmanie jej zákutí. Všetko sa v nej hýbe, rastie a vydáva rôzne zvuky. A vždy tam objaví niečo nové. S prichádzajúcou zimou si piskor Hop užíva posledné hrejivé lúče jesenného slnka. Jedného dňa počas prechádzky začuje zvláštne zvuky spod kôpky kameňov. Po chvíľke sa medzi nimi objaví usmiata tvár jašteričky Schovky. Hop sa s ňou rýchlo skamaráti a pomôže jej ubrániť sa pred dobiedzajúcou sojkou. Veselé rozprávanie o piskorovi Hopovi a zaujímavostiach zo sveta pod kameňmi sprevádzajú jednoduché fakty o prírode a jej obyvateľoch. Na konci knihy sa nachádza krátke náučné okienko s informáciami o zvieratkách rastlinách, ktoré sa vyskytujú v knihe. Knihu o piskorovi Hopovi napísal a ilustroval Oskar Jonsson a zrkadlí sa v nich jeho záujem o divoké zvieratá a prírodu.

ČMEL, Daniel : Prečo ženy nechudnú. Unikátna metóda, ako schudnúť 5-10 kg za menej ako 60 dní bez diét, cvičenia a bez jojo efektu. - Bratislava : Daniel Čmel 2024. - 180 s.

Všetky ženy vedia, že ak chcú schudnúť, musia menej jesť a viac sa hýbať. Aké jednoduché nie? Ale prečo sa potom väčšine žien schudnúť nepodarí? Prečo sa s chudnutím trápia a majú minimálne, alebo len dočasné výsledky? Presne na to, som ako tréner prišiel, keď som podrobne monitoroval každodenné návyky u stoviek žien. Prišiel som na množstvo chýb, ktoré ženy pri chudnutí robia, no akonáhle sme ich odstránili, ženy začali okamžite chudnúť v priemere mínus 1 kg týždenne. V tejto knihe popisujem unikátnu SBZN metódu (systematické budovanie zdravých návykov), ktorá zmenila životy tisíckam žien. Najskôr som túto metódu aplikoval u svojich klientiek osobne, neskôr v rámci online kurzu a keďže zaznamenala u žien obrovský úspech, prichádza už aj v knižnej podobe. SBZN metóda funguje aj ženám, ktoré majú po menopauze, majú zdravotné problémy, sedavé zamestnanie a nemôžu cvičiť. Nejde o žiadnu revolučnú diétu. Naopak, ide o postupné budovanie zdravých návykov, ktoré vydržia po celý život. Vďaka tomu, pri tomto chudnutí nenastane žiadny jojo-efekt.

Knihovnícke všeličo

Kniha, knižnica, ľudia okolo kníh a knihovníci patria už po stáročia neodmysliteľne k sebe. A o tom je aj táto rubrika v našom časopise, v ktorej uverejňujeme zaujímavosti, postrehy, informácie, tipy, inšpirácie, rozhovory, kuriozity z domova a zo sveta, tykajúce sa písaného slova, sveta kníh, knižníc a ľudí spojených s nimi. A keďže tento proces poznávania nikdy nekončí, aj kúzlo poznávania trvá a naďalej láka...

Štokholm 5. októbra 2023 (TASR) - **Nobelovu cenu za literatúru za rok 2023** získal vo štvrtok

nórsky spisovateľ a dramatik Jon Fosse. Oznámila to Švédská akadémia, ktorá toto ocenenie udeľuje. Fosseho ocenili za jeho inovatívne divadelné hry a prózu, ktoré dávajú hlas tomu, čo sa nedá vysloviť, uviedla akadémia. Autor divadelných hier, románov, zbierok poézie, esejí, kníh pre deti a prekladov má 64 rokov a píše v novonórčine (Nynorsk).

Cenu za literatúru udeľuje Švédská akadémia, ktorej členmi sú spisovatelia, historici, filozofi či jazykovedci. Dlhodobu čelí kritike, že uprednostňuje beloškých spisovateľov mužského rodu z krajín Západu, píše agentúra

AFP. Za jednu z favoritiek tohtoročného udeľovania bola považovaná ruská spisovateľka a otvorená kritička Kremľa Ľudmila Ulická, ktorá žije v dobrovoľnom exile v Nemecku.

Držiteľkou Nobelovej ceny za literatúru za rok 2022 je francúzska spisovateľka Annie Ernauxová. Bola ocenená "za odvahu a prísne objektívnu ostrosť, s akou odhaľuje korene, odcudzenie a kolektívne obmedzenia osobnej pamäti", uviedla vtedy porota.

Zdroj: <https://www.teraz.sk/zahranicie/nobelovu-cenu-za-literaturu-za-rok-2023/745501-clanok.html>

Zdroj: <https://dennikn.sk/3608123/nobelovu-cenu-za-literaturu-ziskal-norsky-spisovatel-a-dramatik-jon-fosse/> - foto

oo

Pohnutá história knižníc

Vyslovená myšlienka sa stratí, ale ak sa zaznamená, pretrvá. Súbor zaznačených myšlienok vytvára knihu, či už je napísaná na pergamene, papyruse, alebo na hlinenej tabuľke. Množstvo kníh tvorí knižnicu. Na osudoch kníh a knižníc sa dá spoznať vývoj poznania a dejiny spoločností. Prvé súkromné a mestské knižnice vznikli v Grécku. Nemali formu verejných knižníc, akú poznáme dnes. Alexander Macedónsky plánoval založiť univerzálnu knižnicu v starovekom Ninive v Mezopotámii. Jeho zámerom bolo preložiť do gréckeho jazyka všetky záznamy starovekých ríš, ktoré dobyl. Alexander zomrel predčasne, ale zámer uskutočnil jeho generál. Viete, že najslávnejšia z knižníc – alexandrijská – bola založená podvodom?

Prvé súkromné a mestské knižnice vznikli v Grécku (Knižnica z Efezu z doby rímskej).

Na prelome letopočtov, keď Augustus dobyl Egypt, sa aj v Ríme začali vytvárať verejné knižnice. Nielen cisári, ale aj bohatí občania zakladali množstvo knižníc v celom impériu.

Väčšina rímskych občanov vedela čítať a písať, mnohí nielen latinsky, ale aj grécky. Knihy, ich „výroba“ a knižný trh sa skoro podobali dnešnému. Existovali kníhkupci, bestsellery, antikvariáty a už v staroveku sa strácali diela z verejných knižníc. Preto rímsky cisár Claudius Tacitus vydal okolo roku 275 po Kr. výnos, ktorý prikazoval jednotlivým obciam vyhotoviť každý rok desať opisov. Okrem verejných knižníc existovali aj súkromné. V Herculaneu bola vykopaná domáca knižnica Calpurnia Pisona, ktorá obsahovala až 1700 zvitkov. Pre porovnanie – prvým významným vzdelancom, ktorý v stredoveku vlastnil knižnicu, bol Francesco Petrarca (1304 – 1374), ktorý mal 800 rukopisných kníh. Ja mám 650. Kam sa hrabem na Calpurnia

Smrteľná rana pre knižnice?

Keď Marcus Aurelius písal po grécky na Hrone svoje „Myšlienky k sebe“, antické mestá a domy boháčov boli plné latinských a gréckych písomností. Prišlo rozdelenie Rímskej ríše, nástup kresťanstva, vojny s barbarmi, pád Ríma a na Západe zostalo v knižniciach niekoľko tisíc kódexov, aj to väčšinou cirkevných. Príkladom ničenia môže byť alexandrijská knižnica. Smrteľnú ranu knižnici zasadili kresťania pri pogromoch za cisára Theodosia. Vraj posledným likvidátorom knižnice bol kalif Umar, ktorý prehlásil:

Ak sú spisy v súlade s Alahovým učením, sú nepotrebné a ak nie sú, tak sú zhubné a treba ich zničiť.

A tak s nimi šesť mesiacov vykurovali verejné kúpele v Alexandrii.

Rekonštrukcia slávnej knižnici v Alexandrii

Keď sa Gerbert z Aurillacu, neskorší pápež Silvester II. (950 – 1003), vzdelával v kláštorech Španielska, dostal sa k rukopisom z Córdoba. Z nich vedel, že Zem je guľatá, že Merkúr a Venuša obiehajú okolo Slnka a naučil sa používať arabské číslice. Córdobská knižnica mala 400 000 rukopisov, mnohé z nich sa venovali filozofii, matematike, medicíne, fyzike a astronómii. Vlastnila nielen knihy Arabov, ale aj preklady kníh Grékov, Rimanov, Peržanov a Indov. Kde vznikol ten obrovský rozdiel medzi arabskou vzdelanosťou a západnou zaostalosťou, keď medzi barbarickým Germánom, ktorý dobyl Rím, a beduínskym Arabom, ktorý dobyl Alexandriu, nebol vo vzdelaní temer žiaden rozdiel?

Slová kalifa Umara, uvedené vyššie, nie sú pravdou. Sú zlomyseľnosťou neskorších historikov, lebo Arabi, na rozdiel od Germánov, Hunov a fanatických kresťanských mníchov, ovládli východný grécko-rímsky svet a sásánovskú Perziu s menším násilím a menšou deštrukciou písomných záznamov.

Dobyvatelia vychádzali zo zásady, že kresťania sú „ľudia Knihy“, tolerovali ich vieru, kostoly, kláštory a vzdelávanie. Iste, aj medzi Arabmi sa našli radikáli, ale ich vplyv nebol významný.

Konverzia na „pravú“, teraz mohamedánsku vieru, sa nerobila mečom, ale vyradením kresťanov, Peržanov a Židov z verejného a hospodárskeho prostredia a špeciálnym zdaňovaním. Mnohí bohatí ľudia, štátni úradníci a obchodníci prestúpili na islam, aby si zachovali svoje spoločenské postavenie a majetok. Iná situácia bola u kresťanských vzdelancov, ktorých väčšina bola klerikmi. Tolerantná nadvláda mohamedánov bola lepšia ako byzantské mocenské zásahy do vierouky alebo ako perzské štátne násilie.

pokračovanie v ďalšom čísle

Zdroj: <https://medziknihami.sk/clanky/pohnuta-historia-kniznic/>

Pranostiky a povery

Pranostiky, tak ako ich poznáme dnes, siahajú do dávnej minulosti, keď človek existoval v tesnej spätosti a v závislosti od okolitej prírody. Klimatické podmienky a počasie určovali jeho zamestnanie i spôsob života a preto i ľudské zmysly v tomto období boli oveľa vyvinutejšie a vnímavejšie na atmosférické premeny. Pranostiky sa najprv šírili ústne až neskôr prostredníctvom tlače, hlavne kalendárov. Sú obyčajne rýmované a slúžili ako pomôcka pri zapamätávaní si výrokov, ktorých význam v kalendári roľníka bol značný. Ľudové pranostiky by sa mohli charakterizovať ako vzťah a boj rozumu a povery. Povera je nepodložená viera v nadprirodzené javy a bytosti a ich pôsobenie na človeka a jeho okolie. V súčasnosti si pranostiky a povery ceníme nie vždy pre praktickú ale zväčša pre ich estetickú hodnotu. Vybrali sme niekoľko pranostík a povier ktoré poznáme, z veľkej časti im dôverujeme, avšak aktívne ich využívame čoraz zriedkavejšie.

Povery

VEĽKONOČNOU VODOU SI MNOHÍ VYPLACHOVALI ÚSTA, ABY ICH NEBOLELI ZUBY

Z KOSTOLA SA KAŽDÝ PONÁHLAL DOMOV, PRETOŽE AKO ŠIKOVNE PRIŠIEL, TAKÝ ŠIKOVNÝ MAL BYŤ PRI ŽATVE

AK NIEKTO S JEDLOM NA CESTE DOMOV SPADOL, CHÁPAL TO AKO PREDZVEŠŤ ŠKODY, KTORÁ HO NA POLIACH POSTIHUJE

KTO PRED JURAJOM VIDÍ HADA, MÁ HO VRAJ ZABIŤ, ABY MU NEUŠIEL SO ŠŤASTÍM

PÄŤLÍSTOK ZNAMENAL NEŠŤASTIE A KTO NATRAFIL NA ĎATELINU SO SIEDMIMI LÍSTKAMI, MAL DO ROKA ZOMRIEŤ

USUŠENÝM HADÍM MÄSOM ALEBO KOŽKOU OKUROVALI ĽUDIA BOĽAVÉ ZUBY

KAŽDÝ KTO NAŠIEL PRED JURAJOM ĎATELINOVÝ ŠTVORLÍSTOK, POVAŽOVAL HO ZA PRÍSĽUB ŠŤASTIA. MUSEL HO VŠKA NÁJSŤ NÁHODOU

KTO POČUL PRED JURAJOM KUKUČKU A NEMAL PRI SEBE PENIAZE, CELÝ ROK MU MALI CHÝBAŤ

ĽUDIA SA PRI PRVOM HRMENÍ ZVYKLI OPRIEŤ O MÚR, ABY ICH NEBOLIEVALI KRÍŽE

HRMENIE PRED 24. APRÍLOM BOLO PREDZVEŠŤOU NEPRIAZNIVÉHO ROKA

KEĎ SA DIEVČENCE CHCELI DOZVEDIEŤ, KDE SA VYDAJÚ, HÁDZALI VENCE DO VODY NA TAKÉ MIESTO, KDE BOLI VÍRY, KTORÝM SMEROM VODA VENIEC VYNIESLA, TÝM SMEROM SA MALO DIEVČA VYDAŤ. AK SA VENIEC KRÚTIL NA JEDNOM MIESTE, MALO EŠTE ROK ČAKAŤ

KTO NAŠIEL NA JURAJA ŽIVÉHO HADA, MAL MU MINCOU ODREZAŤ HLAVU. ZÍSKAL TAK PENIAZ – VÁBNIČKU, KTORÝ ÚSPEŠNE VÁBIL K SEBE ĎALŠIE PENIAZE

KTO POČUL PRED JURAJOM PO PRVÝ RAZ ŽABY KRKAŤ, MAL POBOZKAŤ ZEM, ABY HO NEBOLELI ZUBY

PRVOMÁJOVÁ ROSA SA POVAŽOVALA NA CELOM SLOVENSKU ZA ÚČINNÝ LIEK A ZA PREVENTÍVNY PROSTRIEDOK PROTI BOLESTI

DETI NARODENÉ V MÁJI MAJÚ BYŤ ŠŤASTNÉ

PRETOŽE SÚ STOMY OBSYPANÉ BIELYMI KVETMI, ĽUDIA NARODENÍ V MÁJI ZAČNÚ SKORO ŠEDIVIEŤ

ĽUDIA VERILI, ŽE VŠETKY RASTLINY, KTORÉ NA JÁNA KVITNÚ, MAJÚ LIEČIVÝ ALEBO ČARODEJNÝ ÚČINOK

ČÍM DLHŠIE POČUŤ KUKUČKU PO JÁNE, TÝM HORŠIA ÚRODA A VÄČŠIA DRAHOTA BUDE V ĎALŠOM ROKU

DIEVČATÁ VILI NA JÁNA VENCE A SPOLOČNE ICH PÚŠŤALI DOLU VODOU. KTOREJ VENIEC PLÁVAL NAJRÝCHLEJŠIE MALA SA NAJSKÔR VYDAŤ

VERILO SA, ŽE PAPERADIE KVITNE O POLNOCI Z 23. NA 24. JÚNA. NA MIESTE, KDE KVITNE, MÁ BYŤ ZAKOPANÝ POKLAD

ŠŤASTIE MAL MAŤ ČLOVEK, KTORÝ NA DEŇ JÁNA CHYTL SVÄTOJÁNSKU MUŠKU A NOSIL JU PRI SENE

VEČER PRED JÁNOM DIEVČA VYHĽIBILO NA ROLI HOLOU PÄŠŤOU JAMKU A VLOŽILO DO NEJ CUKOR ALEBO CHLIEB, AK RÁNO NAŠLO VŠETKO NEDOTKNUTÉ, MALA OSTAŤ STAROU DIEVKOU, AK BOLA JAMKA PRÁZDNA ČAKALA JU SKORÁ SMRŤ, KEĎ TAM BOL UCHOLÁK MALA SA VYDAŤ ZA VDOVCA, AK MRAVEC, ZA MLÁDENCA.

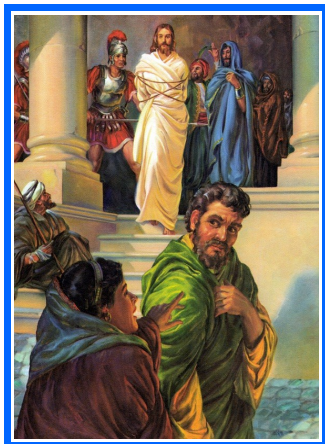
DO BOCHNÍOV, KTORÉ SA PIEKLI NA PAVLA PRED PEČENÍM ZAPICHLI SLAMKY ALEBO PIERKA. ČIE PIERKO ALEBO SLAMKA ZHORELI, MAL DO ROKA ZOMRIEŤ

Použitá literatúra:

Mičáková, Nadežda : Pranostiky a povery : výberová bibliografia. - Svidník : Okresná knižnica, 1995. - 45 s. - ISBN 80-85147-19-X

Výrazy, ktoré preklenuli tisícročia

V tejto rubrike na pokračovanie uverejňujeme tzv. výrazy (frazologizmy), ktoré prekonal tisícročia a používame ich dodnes aj v hovorovej reči.

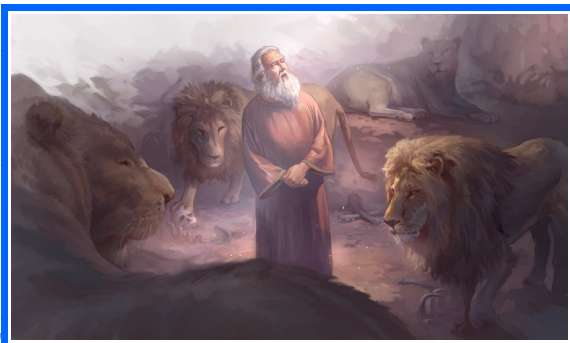

ZAPIERAŤ AKO PETER

Ako to vzniklo: Peter, ďalší z dvanástich učeníkov, mal byť osobou, do ktorej Ježiš vkladal veľké nádeje. Hovoril mu: „Peter, ty si skala a na tejto skale postavím svoju Cirkev.“ Keď však Ježiša zajali, bol to práve Peter, čo trikrát zaprel, že by Ježiša vôbec poznal.

CÍTIŤ SA AKO V JAME LEVOVEJ

Ako to vzniklo: Prirovnanie vychádza z biblického príbehu o Danielovi, mužovi, ktorého si obľúbil kráľ Dárius. Chcel ho urobiť kráľovským správcom, čo sa však mnohým nepáčilo. Keďže vedeli, že Daniel sa pravidelne modlí k Bohu, primáli kráľa, aby prijal zákon o zákaze modlenia sa k niekomu inému, ako ku kráľovi. Daniel tento zákon porušil, a tak bol vrhnutý do lamy s levmi. Kráľa to mrzelo, lebo mal Daniela rád. Hneď nasledujúce ráno sa Dárius ponáhľal k jame a zistil, že Daniel je nažive. Zachrániť ho mal Boh, ktorý vyslyšal jeho modlitby a nedovolil levom otvoriť ústa.

Zdroj: <https://closer.sme.sk/c/20505664/tieto-biblicke-prirovnania-bezne-pouzivame-poznate-vsak-ich-povod-a-pravy-vyznam.html?ref=av-center>

Zdroj: <https://revjamesdriskellmdiv.com/tag/peter-denies-jesus/>

Zdroj: <https://www.jw.org/sk/kniznica/knihy/poucne-pribehy-z-biblie/10/daniel-a-jama-levov/>

Ked' miluješ knihy...

Zdroj: <https://sk.pinterest.com/pin/914862419155583/>

*“Knihu robí dobrou jej dobrý
čítateľ.”*

Ralph Waldo Emerson

Logická hra

Do obrazca dopĺňajte čísla od 1 do 9. V každom riadku, stĺpci alebo vo vnútornom štvorcí 3x3 (zvýraznenom hrubými čiarami) musia byť všetky čísla od 1 do 9. Žiadne číslo sa v riadku, stĺpci ani vo štvorcí 3x3 nesmie opakovať.

SUDOKU

3					1		4	5
			2					
2				8	3	7		1
			6		4	3		2
			1					
					8			
4	6		8		2		7	
		3	4	1	7			6
5	1			3				

			8		9		6	7
1			7		4	9		8
9				2			3	
		6						
3	7	1						
					6	8		3
	9				3	4		6
4								
	2	8			7			

**Poddukliansky knihovník vydáva Podduklianska knižnica vo Svidníku,
8. mája 697/55, 089 01 Svidník, <http://www.podduklianskakniznica.sk/>,
e-mail: metodika.sk@gmail.com, tel.: 054 7882192. Zodp. red.: Mgr.
Kamil Beňko. Zostavila: Nadežda Mičáková, Bc. Ľudmila Priputníková**